

Doorbraak dijk na ijsgang 1861 te Leeuwen.

Brief geschreven over den doorbraak van 1861, door **Frans van Mook te Leeuwen** den 7 februari 1861. aan George Ponjé en zijn vrouw (Johanna van Gelder) de moeder van Frans van Mook was Jacoba van Gelder een zus van Johanna.

Leeuwen den 7 februari 1861,

Waarde Oom en Tante,

Weest gerust wij allen hebben het leven behouden, eerder zijn wij als het ware niet in de mogelijkheid geweest om U deze geruststelling te kunnen geven.

De ramp die l.l. vrijdag omstreeks vijf uur des 's-morgens ons en de hele gemeente trof is aller treurigst en de pen weigert bijna om al de akeligheden ter neder te schrijven. Voor zoo verre ons die bekend zijn.

Om zes uur één uur later was Leeuwen reeds herschapen in een barre ijszee en hiermede begon het verwoesting- en moordtoneel.

De doorbraak in den dijk aan de oostlagen boven en beneden het huis van ons, waar de wed. Johanna Scheeren in woonde, waar niets als een aardklontje van overgebleven is.

De tegenoverliggende huizen aan de straat zijn allen letterlijk vernield.

Zoo is het huis van Nicolaas Elzen, dat met 12 personen en veel vee wegdeef.

Het huisgezin van Nicolaas Elzen bestaande uit man vrouw en 4 kinderen is wonderlijk door moedige mannen gered, nadat zij op een stuk dak weggedreven waren.

Het huisgezin van H. van Beek, dat mede bij N. Elzen op het dak gevlucht was, bestaande uit man vrouw en 6 kinderen is jammerlijk geheel omgekomen.

Het vee en beide huizen van H. van Beek zijn verloren.

Het huis van H. Nikkels is mede één waterpoel.

Op het dak waren mede een aantal mensen gezeten.

Van het huisgezin (Nikkels), bestaande uit man vrouw en 4 kinderen, zijn de man en één zoon verdronken, de overigen zijn gelukkig gered.

Bij dezen waren nog het huisgezin Jacob Tijssen, man vrouw en 2 kinderen, doch zijn allen ongelukkig omgekomen, mede het huisgezin van A van Kruisbergen, waarvan een kindje is verdronken. Twee huizen van de kinderen Koos van Kessel, zijn de prooi der ijsschotsen geworden. De simpele zuster en de twee gebroeders zijn weer aan wal gekomen.

Maar nu helaas ! is de ene broer kwaadaardig gek geworden en reeds weggevoerd.

Het huis van Peter van Doodewaard is geheel vernield.

Een zoon van deze heeft zijne stokoude en ziekelijke vader op den rug naar mij toegedragen, deze twee en een kleinzoon hebben mij, zoals ook wij, het leven behouden; doch zijn andere zoon, dochter en kleindochter, die omdat zij mij niet meer konden bereiken zijn verdronken.

Het huis van L. Scheeren is weg mede de man zoon en dochter. Arnoldus Pieck met zes kinderen hebben het leven in den ijsvloed gelaten, zijn huis bestaat ook niet meer.

De huizen van F. Hol, Adri van Est en L van de Sijp zijn vernield, gelukkig zijn de mensen gered. Hanneke en Antoon van Elk waren juist voor het water met het huisgezin aan de brouwerij en hebben geen letsel bekomen, het is bijna een wonder, dat dezen zijn huis is blijven staan, het achterhuis is ingestort. De hooiberg en schuur zijn verdwenen. Het vee van Hanneke is mede behouden aan de brouwerij gebracht. Met uitzondering van de hond, een kalf en 2 varkens, welke omdat zij in het huis waren achtergebleven, met de stroom zijn meegesleurd.

De huizen van Frans van den Hurk en Albert van Elk bestaan niet meer, één persoon van deze twee is vermist. Hier hebt ge een droevig tafereel van de mooie straat, die nu helemaal vernield geslecht is.

De overige huizen, die omgestoten en ingestort zijn, ongeveer 40 stuks, zijn teveel om U afzonderlijk op te noemen.

Wij zelf met onze beide huizen hebben in het grootste gevaar verkeerd.

Voor de brouwerij verspreide zich ontwortelde bomen vergezeld van ijsmassa's.

Bij mij zag ik reeds vroegtijdig de muren van mijn schuur wegsteken door het ijs en de aanval werd meermalen gedaan op die van mijn huis, maar het is gelukkig gespaard gebleven. Vele dodelijke momenten en benauwdheden hebben wij in onze gevangenissen doorgestaan, totdat wij zaterdag andermaal met een nieuwe doorbraak bedreigd werden, vlak tegenover de brouwerij tussen Marie Mulders en Dr. Sanders.

Toen hebben we ons met een bootje aan de plas moeten toevertrouwen om de vlucht te nemen. op Jan van Elk, deze meende dat hij ook in het gevaar verkeerde, omdat zijn huis reeds bedreigd was met één doorbraak, toen hebben wij andermaal de vlucht genomen, op W van Elk aan, waar wij heden weer vandaan vertrekken.

Twee Koninklijke ingenieurs ontboden, hebben door hun onvermoeide ijver, deze nieuwe bijna onvermijdelijke ramp afgewend.

Zij hebben een huis van Willem Mulders en een van Piet van de Werdt aangekocht en die huizen met zinklagen in de diepte geworpen. Hert is te veronderstellen, dat zij het zullen behouden.

Zoals men kan nagaan zijn er 38 mensenlevens te betreuren, het aantal verloren beesten is nog onbekend.

Onbeschrijfelijk zijn de hulp- en jammerkreten met opgeheven handen van al die mensen, die boven op de daken van de huizen zaten, maar ook hartverscheurend van 14 personen, welke in onze passen nabij mijn huis de armen naar mij uitgestoken en hunne redding afsmeekten, doch ik voor mij die zelf in het grootste gevaar verkeerde, was in de onmogelijkheid om hun enige hulp aan te brengen.

Doch na lang aanzien kwamen vijf reddingsboten op mij aansteeven, deze mannen heb ik na eenige verversing genomen te hebben, die 14 personen aangewezen, waarop zij met groot gevaar voor hun eigen behoud naar toe snelden en ze reddden.

Achter onze passen bij de eendenkooien van Mr. A Schoote zijn er ook vele gered, zelfs zijn er gered in het Alphense.

Bezoek Koning Willem III (Watersnood 1861)

Leeuwen heeft een droevig aanzien, evenals elk overgebleven Leeuwnaar.

Zijne majesteit onze geëerbiedigde Koning is zich in persoon afgelopen maandag van het treurige toneel komen verzekeren, doch kon ondanks zich van tranen te storten, zich niet weerhouden en kon daarom slechts van den benedenste zij van den doorbraak beschouwen.

Dinsdag bezocht de Gouverneur de bovenste zijde van de doorbraak en verzocht toen dat men hem niet verder bekend zou maken met de noodlottige gebeurtenissen, want dat zijn zenuwgestel zo aangedaan was, dat hij met de wenende moest wenen.

Vele hoge personages stromen van alle kanten toe, de meesten geven toe, zoiets nog nooit gezien te hebben.

Leeuwen wordt nooit Leeuwen meer, haar aanzien is weg.

De hongerstond voor elk, zijn of arm te achten, indien de menslievendheid niet toesnelde.

Men zegt dat er zelfs zeshonderd mensen vervoerd zijn naar Nijmegen en Tiel.

De huizen langs de Dijk hebben alle mensen en vee moeten herbergen, waarvan een groot aantal, de nacht en dag op den Dijk moesten doorbrengen.

12 schapen behalve nog enkele kleinere zijn door den doorbraak gelopen, drie van deze kwamen op de brouwerij en op mij af en één hooischip ligt achter den hooiberg van Herman zaliger gezonken. Genoeg van al die akeligheden teveel en te treurig om op te noemen.

Ook tevens te indrukwekkend om ze stilzwijgend voorbij te gaan, daarom heeft broer Willem niet kunnen nalaten om hiervan kennis te doen dragen aan den opper rentmeester. De hartelijke groeten van elk onzer in het bijzonder en ik heb nog het geluk mij te kunnen noemen

Uw toegeweide Neef,

Frans Antoon van Mook